

Terör Örgütlerinin Kimlik İnşasında Etkisi: PYD-YPG ve Suriye'de Kürt Kimliği

Gözde DEMİREL*

ÖZ

Arap Baharı ile başlayan Ortadoğu'daki ayaklanmalar, bölgedeki mevcut denkleme devlet dışı aktörleri de dahil ederek yapıyı daha da karmaşıklaştırmıştır. Suriye'de, Mart 2011'de başlayan devrime, devlet dışı bir aktör olarak PKK'nın Suriye kolu olan PYD (Demokratik Birlik Partisi)-YPG (Halk Savunma Birliği), bir yıl sonra Kamışlı'da başlayan eylemleriyle dahil olmuştur. Makale, PYD-YPG'nin bölgedeki stratejik, jeopolitik varlığı ve hedeflerinden ziyade, örgütün bölgede yürüttüğü kimlik inşa pratiğini ele almaktadır. PYD-YPG, bölge halkının kimliğini iç savaşın sunduğu kaotik ortamda biçimlendirmiş, Suriye'de Kürt kimliğini tanımlama siyaseti izlemiştir. Terör örgütlerinin en çok beslendiği ve sömürdüğü unsur olan 'toplumsal tabanı' Kuzey Suriye'de kimlik siyaseti üzerinden yaratmaya yönelmiştir. Bu siyaseti yürütmede PYD-YPG'nin elini kuvvetlendiren ana unsur da Suriye'deki iç savaşın 'vekalet savaşı' niteliği olmuştur. Bölgede 'geriden liderlik' veya 'doğrudan müdahale' siyaseti izleyen devletlerin köktendinci terörle mücadelede, seküler terörizmi çare olarak görmeleri, PYD-YPG'yi bu uğurda çeşitli kanallarla desteklemeleri, örgütün toplumsal tabanını genişletmesini ve derinleştirmesini kolaylaştırmıştır.

Bu çalışmada belirtilen argümanlar ışığında, Mart 2011'den günümüze değin PYD-YPG'nin ülkede izlediği kimlik siyaseti ve kimlik inşa pratiği, Uluslararası İlişkiler Teorileri'nden Toplumsal İnşacılığın kuramsal perspektifi üzerinden değerlendirilecektir. Bununla birlikte, örgütün kimlik inşa siyaseti, Modern Milliyetçilik Teorisi üzerinden temellendirilecek, kimlik inşasında başvurduğu araçlar ve pratikler belirtilen teorik çerçevede analiz edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Suriye İç Savaşı, Ortadoğu, PKK, PYD, Suriye Kürtleri.

* TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Güvenlik Çalışmaları Yüksek Lisans Öğrencisi, gozdedemirel@etu.edu.tr.

The Effects of Terrorist Organisations on Construction of Identity: The Case of PYD-YPG in Northern Syria

ABSTRACT

Revolts in the Middle East, starting with the Arab Spring, and including non-state actors to existing equation in the region, make the structure complicated. PYD (Democratic Union Party)- YPG (Public Defense Union) who has an organic affiliation with PKK (The Kurdistan Workers' Party), got involved in the Syrian Civil War one year after with the Qamishli Events. Instead of geopolitical and strategic existence and its targets in the region, this article deals with PYD-YPG's identity construction methods and practice. PYD-YPG reshapes the identity of Syrian Kurdish society by means of chaos of civil war, and redefines Syrian Kurdish identity. PYD-YPG creates an artificial social base, which is the most chosen feeding method by terrorist organizations, on identity policy in Northern Syria. In doing so, the main reason strengthening PYD-YPG's hand is the proxy war nature of Syrian Civil War. Besides, some states following 'leading behind' or 'direct intervention' strategy submit secular terrorism as a cure for combating against fundamental terrorism. For this reason, their support to PYD-YPG, facilitates to deepen and enlarge its artificial social base.

In the light of the arguments in this research, the identity politics and identity construction practice of PYD-YPG in Northern Syria, which has started on March 2011 and continues today, is analyzed with the perspective of Social Construction in International Relations Theory. In addition, the identity construction policy, instruments and practices of PYD-YPG, is evaluated on the grounds of Modern Nationalism Theory.

Key Words: Syrian Civil War, Middle East, PKK, PYD, Syrian Kurds.

Giriş

Sosyal bilimlerde 'kimlik' konusu, uluslararası sistemde 1980'lerdeki dönüşüm ve 1990'larda Soğuk Savaş'ın bitmesiyle birlikte, Aydınlanma'nın temel çıktıları olan modernite, rasyonalite ve Batı merkezliliğin sorgulanması ile önem kazanmıştır. Toplumsal inşacılık kuramına göre, devletleri çatışma veya anlaşmaya sevk eden temel öge kimliklerdir. Devletlerarası güven ilişkilerini de kimlikler şekillendirmektedir.¹ Sosyal bilimlerin özneye yoğunlaşması ve özneyi merkeze alması, öznenin kendini nasıl tanımladığı, toplumsal aidiyeti ve toplumda var oluşunu anlamlandırma sorunu disiplinin temel çalışma alanlarından biri haline gelmiştir. Bu anlamda Uluslararası İlişkiler Teorileri'nden Toplumsal İnşacılık, merkeze devleti alarak, öznenin siyasal ve toplumsal alanda kendini nasıl konumlandığına odaklanmaktadır. Bu metinde de Toplumsal İnşacılık Teorisi ana izlek olarak kullanılacak, ancak devlet merkezli okumasından farklı olarak, öznenin kimliğini oluşturmasında analiz düzeyinde devlet dışı aktörlerin ve bu bağlamda da terör örgütü; PYD-YPG'nin etkisini inceleyecektir.

Kimlik inşası konusuyla ilgili Uluslararası İlişkiler literatüründe anaakım başat aktör olarak devleti kabul etmektedir. Bu tip çalışmalar uluslararası ilişkiler disiplini devlet merkezli bir analize indirgemekte, devletin farklı halkların bileşeni olarak karşımıza çıktığını, kitleler ve devlet arasındaki ilişkinin uluslararası ilişkilerde bir sorun olduğunu ihmal etmektedir.² Tarihsel süreç incelendiğinde ise, siyasal ve toplumsal kimliklerde meydana gelen dönüşümler uluslararası sistemin aktörlerini ve söz konusu aktörlerin çıkar arayışlarını çeşitlendirmiştir.³ Bu durum da uluslararası sistemin yapısının yenilenmesine neden olmuştur.

Toplumsal İnşacılık Teorisi'ne göre, tıpkı devlet gibi, kimlikler de sürekli oluşum halindedir. Bu anlamda toplumsal ve ulusal kimlik inşa pratiği milliyetçilik konusuyla ilintilidir; çünkü Milliyetçilik Teorileri'nden modernist yaklaşıma göre 'millet veya ulus' toplumsal bir inşadır.⁴ Kimlik ile toplumsal koşullar arasında bir ilişki söz konusudur. Bu yüzden de, kimlikler toplumlar değiştikçe değişmektedir.⁵ Uluslararası ilişkiler alanındaki konuya temel olarak bu perspektiften bakan çalışmaların büyük bir çoğunluğunun, 'devletler ve onların yarattığı uluslar' çerçevesinden bir analiz yaptığı görülmektedir. Bu anlamda ulusların devleti değil, devletin kendi ulusunu ve vatandaşını inşa ettiği Modern Milliyetçilik Teorisi üzerinden bir okuma söz konusudur. Bununla birlikte literatürdeki eğilim, ulus inşasında devletin etkinliği üzerine yoğunlaşmıştır. Meselenin belirtilen boyutlarıyla, özellikle, ulus-devletleşme pratiğine ilk elde karşı olan PKK'nın Suriye örgütlenmesi, PYD-YPG'nin devlet dışı bir aktör olarak, Suriye'nin kuzeyinde Kürt etnisitesine dayalı bir Kürt kimliği inşa pratiği önemlidir.

Uluslararası İlişkiler literatüründe hakim olan eğilim, iç savaşla birlikte Suriye'deki Kürtlerin temsilinin PYD-YPG örgütlenmesine evrildiği yönündedir; ancak bu çalışma, aksi bir perspektiften, PYD-YPG'nin bir Kürt etnik kimliği yaratma çabasında olduğu⁶, bu anlamda da demografik müdahalelerde bulunduğu ve etnisite mühendisliği siyaseti izlediği yönündedir. Bu

¹ Alexander Wendt, "Constructing International Politics", *International Security*, Cilt 20, No 1, 1995, s. 71-81.

² William Bloom, *Personal Identity, National Identity and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990, s.1.

³ Rodney Bruce Hall, *National Collective Identity: Social Constructs and International Systems*, Columbia, Columbia University Press, 1999, s. 5.

⁴ Ernest Gellner, *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press, 1983.

⁵ Thomas Hylland Eriksen, *Etnisite ve Milliyetçilik*, çev. Ekin Uşaklı, İstanbul, Avesta Yayınları, 2004.

⁶ Armenak Tokmajyan, "Syria's Identity Crisis: Group Solidarity vs. Nation Building", www.fragilestates.org.

siyaseti izlemedeki yönteminin de tarihsel anlamda devlet pratiğiyle olan benzerliği kritiktir; çünkü devlet dışı bir aktör olmasına karşılık devlet refleksleriyle kimlik inşa etme pratiği izlemektedir. PYD-YPG'nin, 'zorunlu askerlik' uygulaması, örgüte katılımda bayrak üzerine bağlılık yemini ve şehit cenazesi ritüelleri⁷, devletlerin izlediği ulus inşa pratiğiyle doğrudan benzerlik göstermektedir. Bu anlamda da PYD-YPG tarafından etno-sembolik öğelere başvurulması, Modern Milliyetçilik teorisyenlerinin ileri sürdüğü; devletlerin, ulus inşa pratikleriyle örtüşmektedir.⁸ YPG-PYD tarafından kimlik inşa sürecinde bir ulusu oluşturduğu öne sürülen dil, din, toprak, siyasal kurumlar, soy, ortak tarih ve ortak kültür gibi değerlerin vurgulandığı görülmektedir.⁹ Bu anlamda da makale hem tezleri hem de baz aldığı teorik çerçeve bakımından literatürden ayrılmaktadır.

Türkçe literatürde Suriye ve Kürt kimliğiyle ilgili yüksek lisans ve doktora tezleri incelendiğinde, hakim eğilimin, Türkiye-Suriye ilişkilerinde PKK'nın etkisi, 'terör ihracı sorunu', örgüt lideri Öcalan'ın yakalanması sonrası Türkiye-Suriye ilişkileri, PYD-YPG'nin örgütsel yapılanması ve KCK-PKK'yla olan bağlantısı ile ilgili konularında olduğu görülmektedir.¹⁰ Bu anlamda da tezlerin 2011'de başlayan iç savaş sonrası PYD-YPG'nin sisteme eklenmesiyle oluşan yapıda 'kimlik sorunu'yla ilgilenmediği tespit edilmiştir. Özellikle PYD-YPG'nin kuruluşu itibarıyla, Kürt halkındaki toplumsal aidiyet ve kimlik konuları ile örgüt arasındaki ilişki Uluslararası İlişkiler disiplininde ihmal edilen bir konu olmuştur. 2011'de başlayan iç savaştan önceki döneme ait biri 1946-2000 yıllarını kapsayacak biçimde kimliğin Suriye'nin bölgesel politikalarına etkisini inceleyen¹¹, bir diğeri de 1998-2011 periyodunu kapsayıcı biçimde, Türkiye-Suriye ilişkilerini İnşacılık Teorisi üzerinden ele alantezler mevcuttur.¹² Bu anlamda da makale, hem 2011 sonrası dönemi incelemesi hem de yalnızca Kürt kimliğine odaklanması bakımından belirtilen tezlerin içeriğinden ayrılmaktadır. İç savaşın da etkisiyle özellikle 2011 sonrasında yazılan tezler meseleyi strateji, güvenlik, jeopolitik temelli ve Türk dış politikasındaki yeri ve etkisi bağlamında ele almıştır.¹³ Tezler dışında, Türkçe literatürde Kürt kimliğinin inşasında, devlet dışı aktörlerin rolüyle ilgili bir çalışma mevcut değildir. Suriye İç Savaşı'yla başlayan dönemi ele alan PYD-YPG'ye ilişkin literatür, örgütün yapısına, işleyişine ve PKK'ya olan bağlantısına odaklanmaktadır. Bu anlamda, Can Acun ve Bünyamin Keskin'in "PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG" raporu¹⁴, PYD-YPG ile ilgili alandaki en kapsamlı analizlerden birini sunmasına karşılık, PYD-YPG'nin salt örgütsel yapısını ve Kürdistan Topluluklar Birliği (KCK)-PKK bağlantısını merkeze almaktadır. Buna benzer şekilde Serhat Erkmen'in "Suriye'de Kürt Hareketleri"¹⁵ başlıklı raporu Suriye'deki Kürt hareketlerine ilişkin

⁷ "Law on Compulsory Military Service", KurdWatch, Mayıs 2015.

⁸ Anthony D. Smith, *Ethno-Symbolism and Nationalism, A Cultural Approach*, New York, Routledge, 2009.

⁹ Marianna Charountaki, "Kurdish policies in Syria under the Arab Uprisings: A revisiting of IR in the new Middle Eastern order", *Third World Quarterly*, Cilt 36, No 5, s. 337-356.

¹⁰ Ebubekir Ertuğrul, "Suriye Kürtleri ve Demokratik Birlik Partisi (PYD)", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2014.

¹¹ Oytun Orhan, "The Impact of Identity on Syria's Regional Policy between 1946-2000", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010.

¹² Mehmet Turan Çağlar, "A Constructivist International Relations Approach to Turkey-Syria Relations during 1998-2011", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2013.

¹³ Mustafa Şencanlar, "Türk Dış Politikası'nda Milliyetçilik ve Müdahalecilik Tartışmaları: Kuzey Irak ve Rojava Örnekleri", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2015.

¹⁴ Can Acun ve Bünyamin Keskin, "PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG" *SETA Rapor*, Şubat 2016.

¹⁵ Serhat Erkmen, *Suriye'de Kürt Hareketleri*, ORSAM Yayınları, Ağustos 2012.

kapsayıcı bir çalışma olsa da, Suriye'deki Kürtlerin demografik yapısını, siyasal yapılanmalarını, 2011'de başlayan iç savaştan 2012'ye dek süren yaklaşık bir yıllık süreçte Kürt Ayaklanmaları'nı açıklayıcı bir biçimde ele almaktadır. Ancak metnin rapor olması sebebiyle argümantasyona gitmediği görülmektedir. Raporda, Kürt hareketlerinin tarihsel süreç içerisinde hangi siyasal yapılanmalarda yer aldığı ve aktif olarak hangi siyasal örgütlenmeleri desteklediği incelenmektedir. Bu anlamda ilgili metinde de PYD-YPG ve Kürt kimliği inşası konusuna değinilmemiştir.

Literatürdeki İngilizce metinlerde ise, iç savaş sırasında Kürt kimliği meselesinin ele alındığı görülmektedir. Kürt kimliği tarihsel bir projeksiyonda ele alınıp, mevcut duruma evrilişi incelenmiştir¹⁶; ancak bu incelemelerde iç savaşla birlikte sisteme devlet dışı bir aktör olarak dahil olan PYD-YPG yapılanmasının, Kürt toplumunca 'organik' biçimde oluştuğu iddia edilmiştir.¹⁷ Kuzey Suriye'de oluşan 'Suriye Demokratik Güçleri'(SDF)nin ve bu anlamda da dolaylı biçimde PYD-YPG'nin Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)'yle mücadelede etkinliği belirtilmiştir.¹⁸ İlgili çalışmalardan farklı olarak Jordi Tejel'in Fransızca'dan İngilizce'ye çevrilen, "Suriye'nin Kürtleri: Tarih, Siyaset ve Toplum"¹⁹ çalışması, Suriye'deki Kürt kimliğinin tarihsel, siyasal ve toplumsal anlamdaki var oluşunu, Suriye'deki Fransız Mandası döneminden, Kamışlı Olayları'na dek nasıl geliştiğini ve nasıl evrildiğini inceleyen ve meseleyi pek çok yönüyle derinlemesine analiz eden alandaki kült eserlerden biridir. Söz konusu çalışmaya benzer biçimde, Harriett Allsopp'un "Suriye Kürtleri: Siyasal Partiler ve Ortadoğu'da Kimlik"²⁰ adlı kitabı, alandaki en kapsamlı ve en yeni analizdir.

Bu çalışmada ise, PYD-YPG'nin Suriye'deki Kürt halkının temsili olacak biçimde kurulmadığı, aksine PYD-YPG'nin bölgede tarihsel, coğrafi, toplumsal gerçeklerle doğrudan uyuşmayacak biçimde Kürt etnik kimliği inşa ettiği ve bölgede yaşayan mevcut Kürt halkının Kürt kimliğinin de iç savaştan 'pay alma'; Suriye'deki ulus-devlet krizini federasyona dönüştürme fırsatında kullanılmak üzere, örgüt tarafından 'inşa edildiği' iddia edilecektir.

Bu anlamda da makalede Toplumsal İnşacılık Teorisi'nin ana argümanları, Modern Milliyetçilik Teorilerinin savları ve kavramları teorik çerçeveyi oluşturacaktır. Çalışmada PYD-YPG'nin bölgede demografik gerçeklerle örtüşmeyecek bir biçimde yapay bir Kürt otonomisi inşa etme çabasında olduğu ifade edilmeye çalışılacaktır. Suriye'deki Kürt hareketlerinin tarihsel oluşum seyri analiz edilecektir. Makalede, Suriye'de Kürt kimliğinin inşasında PYD-YPG'nin parti tüzüğü ve örgüt yapılanmasından ziyade, örgütün söylemleri ve pratikleri veri seti olarak kullanılacaktır. Örgütün hem uygulamalarının hem de söylemelerinin, kimlik veya ulus inşa süreçlerinde devlet refleksleriyle olan benzerlikleri vurgulanacaktır. Böylece çalışmanın ana argümanı olan, terör örgütü PYD-YPG'nin Suriye'de yapay bir Kürt etnik kimliği inşa ettiği tezi desteklenecektir.

¹⁶ John Caves, *Backgrounder, Syrian Kurds and the Democratic Union Party (PYD)*, Institute for the Study of War, 6 Aralık 2012.

¹⁷ Barak Barfi, *Ascent of the PYD and the SDF, Research Notes*, The Washington Institute for Near East Policy, No. 32, Nisan 2016.

¹⁸ Jared Ferris ve Andrew Self, *Dead Men Tell No Lies: Using Martyr Data to Expose the PKK's Regional Shell Game*, The George Washington University, Mayıs 2015, s. 5.

¹⁹ Jordi Tejel, *Syria's Kurds: History, Politics, and Society*, çev. Emily Welle ve Jane Welle, New York, Routledge, 2009, s. 69-138.

²⁰ Harriett Allsopp, *The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle East*, Lonra, I.B.Tauris, 2014.

Modern Ulus Devlet ve Kimlik Arasındaki İlişki

1648 Westphalia Antlaşması'nı milat kabul eden ulus-devlet sistemi, modern devlete karşılık gelmektedir. Bu anlamda da modern savaşların hem bir girdisi hem de çıktısıdır.²¹ 1648'de taçlanan; egemen eşit ulus devlet sistemine geçişin yolunu açan 'Otuz Yıl' savaşları olmuştur. 1618-1648 yılları arasında süren ve birinci nesil savaşa²² karşılık gelen savaşlar, modern devlete giden yolun tetikleyicisi olmuştur. 1648 Westphalia Antlaşması ile askerliğin devlet sisteminin merkezine oturtulması modern orduları da beraberinde getirmiştir. Clausewitzyen okumada, modern savaşların üç unsuru bulunmaktadır. Ordu, hükümet ve halkın²³ oluşturduğu 'üçgen', modern devletin sac ayaklarıdır. Modern devlet, düzenli silahlı birliklere, meşru siyasi otoritenin varlığına ve devletin kendi inşa ettiği ulusuna; halkına dayanmaktadır. Modern devlet sisteminin neo-liberalizm, küreselleşme ve Soğuk Savaş'ın bitmesini müteakip, aşınması en temelde savaşların özündeki dönüşümden kaynaklanmıştır. Bu anlamda savaşın metodunun, motivasyonunun ve amacının değişmesine bağlı olarak 'yeni nesil savaşlar' olarak yorumlanan çatışmalar, 'devletimsi' yapılar yaratmıştır. İç savaşlar, terör örgütleri, milisler, silahlı çeteler, direnişçiler, gerillalar arasındaki devlet altı çatışmalar; tıpkı önceki dönemde modern savaşların ulus-devleti doğurduğu gibi, yeni bir tür 'devletimsi model' yaratmıştır.

Weber'e göre devletin kökeninde silahlı bir grubun şiddet yoluyla bölgedeki hakimiyeti ele geçirmesi yatmaktadır. Tilly de devletin kuruluş temelinde bir topluluğun kendisini savunma ve şiddet kullanma kapasitesinin silahlı bir grup tarafından zorla gasp edilmesinin ve bunun yine zorla dayatılan bir vergilendirme sistemiyle birleşmesinin yattığını belirtir. Ortadoğu'da bu kalıba geri dönüş, resmi 'devlet'in bir milis gücü haline gelmesini ve hakimiyetini başka milis güçlerle paylaşmasını zorunlu kılmıştır.²⁴ Belirtildiği üzere, tarihsel sosyolojinin Toplumsal İnşacılığa katkısı önemlidir. Suriye özelinde, iç savaşın 'yaratıcı' misyonu kendini göstermektedir. Savaş; çatışma ve şiddet içermesi sebebiyle kurucu vasfa sahiptir. Suriye'deki kurucu şiddetin iç savaşın denkleminde dahil ettiği en önemli aktörlerden biri PYD-YPG'dir. Milliyetçiliğin bir iç savaş ideolojisi olmasından dolayı da örgütün beslendiği temel kanal milliyetçiliktir. Milliyetçiliğe sarılmasının temel sebeplerinden biri, bölgedeki radikal dinci terör örgütlerine karşı, seküler maskeleymeden dolayı, uluslararası kamuoyuna kendisini alternatif bir panzehir olarak sunmasıdır. Bu anlamda örgüt etnik milliyetçi değerlerin sömürsünden beslenir. Bir diğer sebep ise, terör örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmede tutunduğu dayanaklardan en önemlisinin 'toplumsal taban; halk' olmasıdır.²⁵ Köklerini salacağı zemini kendi kuran terör örgütü, bölgedeki kaosu da yarattığı verimle, bölgedeki varlığını derinleştirmeye girişmiştir.

Kuzey Suriye'de PYD-YPG'nin izlediği kimlik siyaseti de bu saiklerden türemiştir. Örgüt kendisine hem faaliyetlerini daha kolay yürütme maksadıyla alan açmış hem de bölgede etnisite mühendisliğine girilerek kendisine toplumsal taban yaratmaya yönelmiştir. Özellikle bölgedeki

²¹ Charles Tilly, "War making and state making as organized crime", *Violence: A Reader*, 1985.

²² Colin M. Fleming, "New or Old Wars, Debating a Clausewitzian Future", *Strategic Studies*, Cilt 32, 24 Nisan 2009, s. 213-241.

²³ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, çev. Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2015.

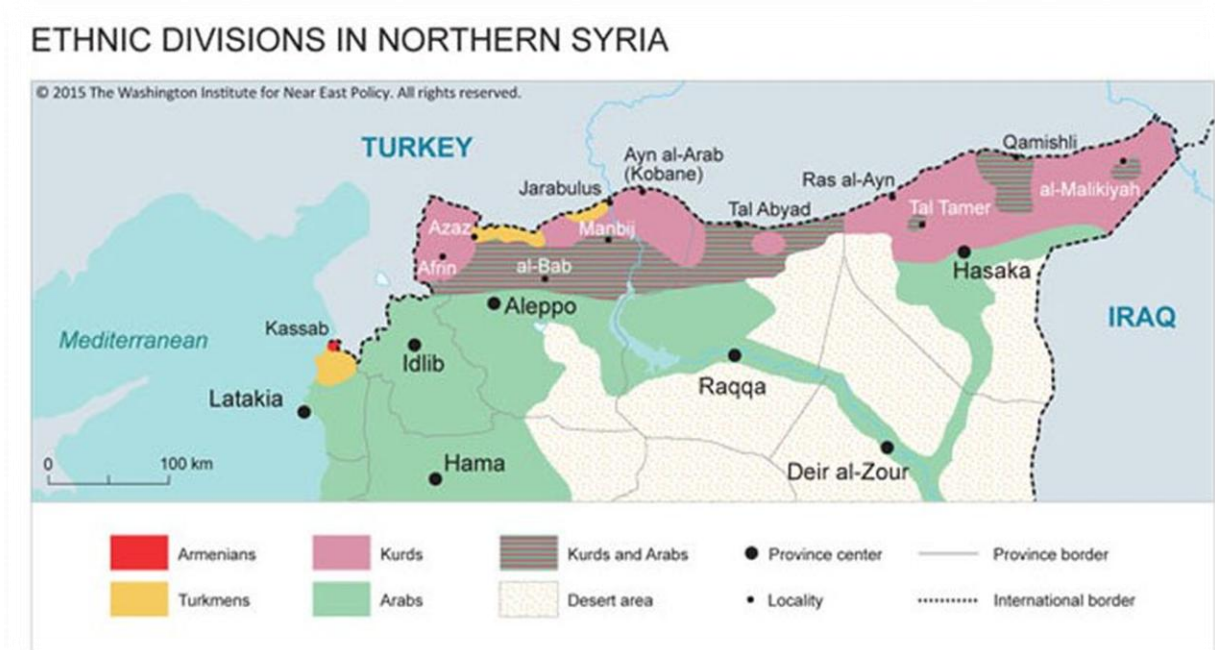
²⁴ Max Weber et al., *From Max Weber: Essays in Sociology*, Oxford, Oxford University Press, 1946.

²⁵ Ken Menkhaus, "Quasi-states, nation-building, and terrorist safe havens", *Journal of Conflict Studies*, Cilt 23, No 2, 2006.

demografik yapı ve Kürt nüfusun tarihsel anlamda varlığı incelendiğinde bu durum çarpıcı biçimde görülmektedir.

Suriye'nin Demografik Yapısı ve Tarihsel Süreçte Suriye Kürtleri

Suriye Kürtlerinin cari dönemde demografik tablosu, 1921 yılında Fransa ve Türkiye arasında imzalanan ve iki kez revize edilen Ankara Antlaşması'na dayanmaktadır. Birinci Dünya Savaşı sonrası Fransız Mandasına tabi olan Suriye ile 1921 yılında sınır çizilmiştir. Bu anlamda Sevr Antlaşması'ndaki sınırın daha güneyinden bir sınır çizimi olmuştur.²⁶ Böylece Ankara Antlaşması sonrasında Suriye sınırında Kürtlerin çoğunlukta olduğu üç önemli bölge vardır. Bunlar, Kürt Dağının yer aldığı Afrin (Efrin), Arap Pınarı bölgesi Ayn El Arab (Kobane) ve Cezire (Haseke) bölgeleridir.

Şekil 1. Suriye'deki Etnik Bölünmeler (Kaynak: *Washington Institute For Near East Policy*²⁷)

Cezire (Haseke) bölgesi, Kürtlerin en çok yaşadığı şehirdir. Kürtler, Haseke şehir merkezi, Kamışlı, Kahtaniye, Malikiye, Derbesiye, Amuda ve Ras El Ayn bölgesinde yoğunlaşmıştır. Kırsalda ise Sünni Arapların varlığı söz konusudur. Araplar da bu bölgeye önceki dönemde Suriye Hükümeti tarafından yerleştirilmiştir. Bu bölgede dahi, Kürtler nüfusun çoğunluğunu oluşturmamaktadır. Nusaybin'in tam karşısında yer alan bölgede Kürtlerle birlikte Hıristiyanlar ve Ermeniler de yaşamaktadır. Haseke vilayeti Suriye'nin petrol kaynağı açısından

²⁶ Ömer Kürkçüoğlu ve Melek Fırat, "Orta Doğu'yla İlişkiler", Baskın Oran (der.), *Türk Dış Politikası Cilt 1 1919-1980*, İstanbul, İletişim 2011, s. 194-203.

²⁷ *Washington Institute For Near East Policy*, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrias-kurds-are-contemplating-an-aleppo-alliance-with-assad-and-russia#.VhZJg9iVCBM.twitter>.

tek ve en zengin bölgesi olmasına rağmen, devletin politikaları doğrultusunda bölgeye yatırım yapılmamıştır. Suriye Rejimi'nin önceki dönemde uyguladığı pan-Arabizm'in bir yansıması olarak, Kürt nüfusun arasına Araplar yerleştirilmiş ve demografik bir denge oluşturulmaya çalışılmıştır. Suriye'deki ikinci ve en küçük Kürt bölgesi Ayn El Arab bölgesidir. Kırsalda yine Arap nüfusun çoğunlukta olmasına karşılık, Ayn El Arab kasabasında halkın büyük çoğunluğu Kürtlerden oluşmaktadır. Kürt Dağı'nın olduğu Afrin bölgesi de Kürtlerin üçüncü bölgesidir. Bu bölgede de kırsal alanda Sünni Araplar yaşamaktadır. Bu anlamda, Suriye'de Kürtlerin herhangi bir vilayette çoğunluk oluşturmadığı, Suriye'nin kuzeyinde birbirinden kopuk bir biçimde yaşadığı görülmektedir.²⁸ Bu anlamda PYD'nin 'kantonları birleştirme' söylemi; demografik, toplumsal gerçeklerle örtüşmemektedir. Stratejik bir hedefi yansıtmaktadır. PYD-YPG de bu stratejik hedefi gerçekleştirmede kendisine meşruiyet zemini oluşturacak toplumsal taban oluşturmakta, kimlik inşa etmektedir.

Tarihsel anlamda bölgedeki Kürt varlığı incelendiğinde ise, Fransa 1920-1946 manda yönetimi sırasında nüfus çeşitliliği yaratma siyaseti izlediğinden, Suriye'nin çevresinden gelen tüm farklı etnik unsurlar Suriye'ye kabul edilmiştir.²⁹ Arap çoğunluğa karşı Suriye'de etnik çeşitlilik yaratmaya çalışan Fransız Yönetimi Kürtlere de diğer azınlıklar ile birlikte ordu ve polis içinde yer alabilmeleri için nüfuslarının ötesinde pay ayırmıştır. Ancak ilerleyen süreçte, Kürtlerin okul kurma, Kürtçe'nin resmi dil olarak kabul edilmesi ve Kürtlerin çoğunlukta yaşadığı bölgelere Kürt yöneticilerin atanması gibi taleplerini Fransız Yönetimi karşılamamış ve bu dönemden sonra da Kürtler ile Fransız Yönetimi arasında soğuma başlamıştır. Fransız manda Yönetiminin bitmesiyle Baas iktidarına kadar olan 1946-1956 yıllarına dek Kürt halkı ciddi bir problem yaşamazken, Baas iktidarıyla birlikte bugünkü sorunların da temelini oluşturan krizler baş göstermiştir.

1956'da Baas iktidarının yükselmesi ile birlikte, Arap milliyetçiliğinin de dönemdeki etkisiyle, Kürtler ve Araplar arasında sorunlar baş göstermiştir. Okullarda Kürtçe öğretilmesi yasaklanmış, Kürtçe yayın organları kapatılmıştır. 1950'lerin sonlarında Kürtlerin yaşadığı bölgelerde petrolün bulunması da Rejim ile Kürtler arasındaki sorunları daha da derinleştiren bir unsur olmuştur. Arap milliyetçiliğinin etkisiyle, toplumsal ve siyasal hayattan dışlanmaya başlayan Kürtlerin askeriyeden de dışlanması gerilimi tırmandırmıştır.³⁰ Hafız Esad'ın orduda Nusayri subaylardan oluşan bir yapı tesis etmesi, üst düzey görevde bulunan Kürt subayları uzaklaştırması, Kürtler arasındaki siyasi etkinliği artırmıştır. Kürtler, buldukları coğrafyanın jeopolitik önemi, ülke içindeki en büyük etnik azınlık olmaları ve yıllardan beri devam eden hak talepleri nedeniyle ülkenin bütünlüğü ve Arap kimliği açısından tehdit olarak görülmüş ve Kürtlere bazı sınırlamalar getirilmiştir.

Baas'ın, Arap sosyalizmi düsturunun bir yansıması olarak 'toprak reformu' uygulamasına gidilmiş ve tüm Suriye'deki toprak ağalığı sistemi yıkılmış, topraklar millileştirilmiş; 'Araplaştırılmıştır'.³¹ Bu anlamda da, Kürtlerin yerel toprak ağalarının mal varlıkları toprak reformu çerçevesinde dağıtılmıştır. Tüm Suriye'de uygulanan toprak reformu

²⁸ Erkmen, *Suriye'de Kürt Hareketleri*, s. 11-16.

²⁹ Tejel, *Syria's Kurds: History, Politics, and Society*, s. 69-138.

³⁰ *Ibid.*, s. 69-138.

³¹ *Ibid.*, s. 69-138.

sonucunda el değiştiren toprakların %43'ünün Haseke'de olması reformla, Kürtlerin hedef alındığının göstergesidir.³²

1962 yılındaki nüfus sayımı, günümüzdeki sorunların temelini oluşturmaktadır. Sayımın amacının yasadışı yollarla Irak ve Türkiye'den Suriye'ye geçen kitleyi tespit etmek olduğu iddia edilse de, asıl hedef tarımsal açıdan zengin kuzeydoğu bölgesinin Araplaştırılmasıdır. Bu anlamda, sayım sürecinde Kürtlere vatandaşlık kazanabilmeleri için en az 1935 yılından beri Suriye'de yaşadıklarını ispat etme zorunluluğu getirilmiştir. Bunu ispatlayamayanların da vatandaşlığı ellerinden alınmıştır. Bölgeye illegal yollarla gelen etnik nüfusu ayırma amacıyla yapılan sayım sonucunda 120.000 Kürt'ün vatandaşlığı kaldırılmıştır.³³ Kimliksizleştirme politikası sonrası, Kürtçe'nin kullanımına ilişkin sınırlamalar getirilmiş, Kürtçe olan yer adları değiştirilmiştir. Kuzeyde bir 'Arap Kuşağı' oluşturma adına, ülkenin değişik yerlerinden Arap aşiretler getirilerek, Irak ve Türkiye sınırına yerleştirilmiştir. Böylece Suriye-Irak, Suriye-Türkiye sınırına bir kordon oluşturma amaçlanmıştır.

Nüfus sayımı sorununun bugün de yansımaları görülmektedir. Nüfus sayımı sonrası çok sayıda Kürt 'yabancı' statüsüne geçmiştir. Bununla birlikte 'yabancılarla' evlilik yapanların bu evlilikten doğan çocukları da 'kayıtsız' statüsündedir. 'Yabancı' statüsündekilerin toprak ya da ev sahibi olma imkanı yoktur. Doktor veya mühendis olarak görev yapmaları mümkün değildir. Kamu kuruluşlarında çalışamazlar. Yaptıkları evlilikler de resmi olarak tanınmamaktadır. Oy verme hakları yoktur. Pasaportları da olmadığı için Suriye'den ayrılma ya da geri dönme olanakları yoktur. Kayıtsız konumda olanların durumu daha kötüdür. Bu kişilerin kimlik kartı bulunmamakta ve resmi nüfus kayıtlarında bile yer almamaktadırlar. Tüm bu sorunlar Arap Baharı ile birlikte tekrar baş göstermiştir. Siyasi otoritenin tüm bu baskıcı uygulamaları ve en temelde 'kimliksizlik' Suriye Kürtlerinin 'seçilmiş travmalarıdır'.³⁴ Tıpkı Yahudilerin 'Holokost', Çerkezlerin '1864 Sürgünü', Türklerin 'Sevr Sendromu' örneklerinde görülebileceği gibi, seçilmiş travmalar milliyetçiliği canlı tutan, geniş kitleler tarafından benimsenmesini mümkün kılan, kriz anlarında da hegemonik bir blok oluşmasını sağlayan niteliğe sahiptir. Tıpkı Seçilmiş travma; ortak bir tarihsel acı üzerinden milletlik bilinci yaratan temel unsurdur. Kuzey Suriye'de, PYD 'millet' üretmede, milliyetçiliği resmi bir ideoloji, kimlik ve reflekse dönüştürmekte belirleyici rol oynamıştır.

2003 yılında Irak'ın işgali Suriye Kürtlerinde yeni bir beklenti doğurmuş, aynı yıl PYD kurulmuştur. 2000'li yıllar Kürt hareketlerine PYD'nin dahil olmasıyla birlikte kısmen yeni bir dönemi ifade etse de geçmişten önemli bir kopuş yaratmamıştır. İç savaşa kadar olan dönemde PYD, Rejim tarafından önemli ölçüde baskı altında tutulmuştur. Yapıya yönelik geniş tutuklamalar örgütün lider kadrosu dahil birçok kesiminin sürgünde ya da cezaevinde bulunmasını, dolayısıyla pasif kalmasını sağlamıştır. Bu dönemdeki en önemli gelişme Irak'takine benzer biçimde, federal bir bölge arayışı içinde olan Suriyeli Kürt Partilerin 2004 yılında örgütlediği Kamışlı Ayaklanması'dır.³⁵ Araplarla Kürtler arasındaki bir futbol maçından sonra çıkan bu ayaklanma Rejim tarafından sert biçimde bastırılmıştır. 2004'teki bu ayaklanma Kürtlerin hem Rejim'e karşı ilk direnişi hem de bölgedeki Araplarla ilk büyük çatışmasıdır. Kamışlı Olayları Kürt kimliğinin inşasında sembolik bir öneme sahiptir. Tarihteki bu olay PYD-

³² Ibid., s. 121-125.

³³ Ibid., s. 69-138.

³⁴ Vamık D. Volkan, *The Need to Have Enemies and Allies: From Clinical Practice to International Relationships*, Londra, Jason Aronsan Inc., 1988.

³⁵ Tejel, op.cit.,s. 124-138.

YPG tarafından, 2012'de IŞİD ve PYD-YPG arasındaki Kobane Çatışması'nın ardından, Kobane'nin PYD-YPG'nin kontrolüne geçmesi sonrasında Kürt toplumsal hafızasında yeniden inşa edilmiştir. Ayaklanmanın çıktığı stadyuma '12 Mart Şehitleri Stadyumu' adı verilmiştir.³⁶ PYD-YPG'nin söz konusu 'ad koyma' faaliyeti, modern milliyetçiliğin bir tezahürüdür.

2011'de Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte Rejim, PYD'yi Suriye İç Savaşı'nda kontrol edebileceği zayıf bir aktör olarak konumlandırmış ve Kuzey'de Rejim'e karşı mücadele eden Sunni Arapların gücünü yıpratmak adına kullanmayı hedeflenmiştir. Bunun karşılığında da Kuzey Suriye coğrafyasındaki bazı bölgelerden PYD lehine denetimli olarak çekilmiştir. Böylece Rejim, Kuzey'de Sunni Arapların gücünü yıpratmak bir oluşumu beslerken, PYD-YPG de örgüt ve cephe kanadını güçlendirmiş, palazlanmıştır. İlerleyen süreçte Kürdistan Demokratik Partisi (KDP)'ne yakın siyasi örgütler PYD unsurları tarafından tasfiye edilmişlerdir. KDP lideri Mesud Barzani, 2013 yılında Diyarbakır ziyareti esnasında yaptığı bir açıklamada bizzat PYD'yi hedef almış ve rejimin bazı bölgeleri anlaşılabilir olarak PYD'ye bıraktığını ima etmiştir.³⁷ Rejim'le Kürtler arasındaki örtük uzlaşısı sonrası, PYD savaşın bir tarafı haline gelmiş, PYD üye ve liderlerinin büyük bir kısmı Suriye'ye geri dönmüş, cezaevlerindeki PYD mahkumları serbest bırakılmıştır. Geri döndükten sonra da Esad Yönetimi'nin izniyle PYD, Kürtçe dil okulları, kültürel merkezler ve parti ofisleri açmaya başlamıştır.³⁸ Bu durum toplumsal tabanda PYD'nin etkinliğini artırmış, Suriye'deki diğer Kürt siyasal hareketlerinden daha etkin ve daha geniş bir alana yayılmasını sağlamıştır. Tüm bu unsurlar, örgütün, Afrin, Kobane ve Kamışlı'da sokakları ve köyleri askeri etkinliğinin yanı sıra kısa dönemde etkin olarak inşa ettiği toplumsal taban ve kamuoyu algısı ile kontrol ettiğini göstermektedir.

Kürt Milliyetçiliği ve Suriye'de Kürt Kimliği

Milliyetçilik kavramı ve olgusu bağlamında Kürt milliyetçiliği bir azınlık milliyetçiliği olarak değerlendirilmektedir. Azınlık milliyetçiliği ideolojisi, tarihsel anlamda, 'Sykes-Picot uzlaşısı' ile bölüştürüldükleri Türkiye, Suriye, İran ve Irak'da sayısal bir azınlık oluşturmalarıyla değil, 'devlet sahibi' gruplarla özdeş kabul edilmemeleri ve 'çoğunlukların' sahip oldukları hukuki ve siyasal haklardan mahrum bırakılmalarına karşılık gelir.³⁹ Suriye özelinde de PYD-YPG, kendisini Kürt milliyetçisi olarak sunmaz. Milliyetçilik argümanına yaslanmadığını iddia eder. Kendi milli taleplerinin gerçekleşmesi ve bağlı oldukları ülkelerin demokratikleşmesi arasında bir bağ kurarak bu bağ üzerinden hareket ettiğini öne sürer.

Merkezi Kamışlı olan PYD, Afrin, Ayn el-Arap ve Haseke bölgelerinde etkili bir şekilde örgütlenmiştir. Eş başkanlığını Salih Müslim ve Asya Abdullah yapmaktadır. Kendi tabirleriyle Rojava olarak adlandırdıkları Kuzey Suriye'de 'Apoculuk' ideolojisini benimseyen PYD, tüzüğünde Kongra-Gel'i 'Kürdistan halkı için yüksek yasama organı' olarak tanımlamaktadır. Bu ifadelerin tüzükte yer alması, PKK'nın yürütme konseyine bağlı hareket ettiği gerçeği, yönetim yapısı, sembol ve söylemleri, ayrıca Abdullah Öcalan'ı tüm Kürt halklarının lideri olarak kabul etmesi, PKK'lı teröristlerin YPG saflarındaki varlığı, PKK ve PYD'nin benzerlikten öte KCK'nın

³⁶ <http://tr.hawarnews.com/12-mart-sehitleri-stadyumu-acildi/>.

³⁷ "PYD Has Authority Only on Regions 'Given by the al-Assad Regime': Iraqi Kurdish Leader Barzani", *Hürriyet Daily News*, 14 Kasım 2013.

³⁸ Barak Barfi, "Ascent of the PYD and the SDF".

³⁹ Martin Stokes et al., *Ortadoğu'da Milliyetçilik, Azınlıklar ve Diasporalar*, Sarmal Yayınevi, 1999.

birer alt yapılanmaları olduğunu göstermektedir.⁴⁰ PKK'nın Kürt milli mücadelesini var oldukları her dört ülkede de, 'efendi-köle diyalektiğinin' kırılması, kölenin kölelikten, efendinin de köle sahibi olma ihtiyacından kurtulmasına dayandırdığı görülmektedir. Bu anlamda söylem, Kürt milli hareketinin aynı zamanda hakim milleti de özgürleştireceği varsayımını da içermektedir.⁴¹ Tüm bu savlar PYD-YPG'nin izlediği toplumsal taban; kimlik inşa pratiğinin perdelemesidir. PYD-YPG, millet adına şiddete başvurmayı sadece bir hak değil, aynı zamanda bir zorunluluk olarak görmektedir. Bunun alt metninde ise, temsiline soyunduğu milleti askeri temelde örgütlemekte, milletin bireylerini Schmitt'in⁴² dostluk-düşmanlık sentaksına göre ayırtmaktadır.

PYD-YPG, Toplumsal İnşacılığın da dikkat çektiği, 'söylem' üzerinden kimlik yaratma siyaseti izlemektedir. Kürt milliyetçiliğini, Ortadoğu'daki diğer milliyetçiliklerle birlikte kavramak gereklidir; çünkü kimlik inşası en temelde Hegelyen biçimde 'öteki' inşasına dayalıdır. Söylem siyaseti ile kimlik inşası, referans verilen öteki üzerinden örülür. Ötekileştirilen gruplar üzerinden Kürt kimliği inşa edilmektedir. Negatif tanımlama biçimiyle, kimlik 'ne olmadığı' üzerinden yaratılmaktadır. PYD-YPG'nin inşa ettiği, Suriye'deki Kürtler için öteki, Kürtleri belirtilen tarihsel süreçler boyunca, siyasal, toplumsal, askeri, ekonomik alanın dışında tutan Baas Partisi ve devamında Esad Ailesi'nde vücut bulan Nusayriler değil paradoksal biçimde, 'Sünni Araplar' ve 'Türkler'dir. Oysa siyasi kültürün oluşmasında belirleyici rol oynayan otoriter bir devletken, PYD-YPG örneğinde önce topraklarını, daha sonra da kimliklerini; kültürel, toplumsal, siyasi haklarını tanımayan otoriter devleti ötekileştirmek yerine, aynı yönetimin azınlıklaştırdığı, radikal Sünni Arapların 'öteki' kabul edilmesi çapraşık bir durumdur. Türkiye'nin ve Türklerin ötekileştirilmesi, PYD-YPG'nin PKK'yle olan organik bağıyla ilintilidir.

Suriye'de iç savaşın başlamasıyla birlikte PYD-YPG, alternatif Kürt siyasal hareketi liderlerine şüpheli suikastlar düzenlemiş,⁴³ Kuzey Suriye'deki kantonlarda muhtelif devlet binalarındaki KDP bayraklarını indirmiş ve şiddet yoluyla Suriye'deki diğer Kürt hareketlerini tasfiye etmiştir. Bu anlamda PYD-YPG, bölgedeki tüm Kürtlerin siyasal temsiline oynamaktadır. Kendi iç muhalefetine yer bırakmayan hegemonik bir niteliğe sahiptir. Kürtler tarafından Rojava olarak nitelendirilen, Kuzey Suriye'de, PYD kendisini, radikal demokrasi, ekoloji, feminizm gibi evrensel temalarla meşrulaştırarak, Kürtlüğü radikal Selefilik ve IŞİD'le mücadele temelinde yeniden tanımlamak durumundadır. Bu yüzden Kürt ulusu inşa edilmesi adına, tarihsel bir arka plan yaratma faaliyeti yürütmektedir. Kürt hareketinin ortak sembolleri, Kürt geleneğinin icadı⁴⁴, bayrağı, kuruluş mitosunu; Kawa ve Newroz, ortak tarih söylemi, ulusal 'Panteon' ve kartografik tahayyül 'Rojava'da Kürt ulusunun temel dayanakları arasında yer almaktadır.⁴⁵

PYD-YPG tarafından sahiplenilen post-milliyetçi radikal adem-i merkezîyetçilik ve tabana dayanan demokrasi fikirlerinin çeşitli dinsel ve dilsel kimlikleri birbirleriyle 'uyumlu' bir şekilde bir arada tuttuğu iddiası temelsizdir; çünkü PYD-YPG'nin terör örgütü olması sebebiyle belirtilen ideali gerçekleştirme kapasitesinden yoksun olduğu alenidir. Belli bir toprağa ve net etno-ulusal sınır referansına dayalı modern milliyetçi reflekslerle hareket ettiği görülmektedir. Özellikle iç

⁴⁰ Acun ve Keskin, *PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG*, SETA Rapor, s. 14-18.

⁴¹ Nihat Ali Özcan, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, 1999, s. 55-65.

⁴² Carl Schmitt, *Siyasal Kavramı*, çev. Ece Göztepe, İstanbul, Metis, 2012, s. 39.

⁴³ Caves, "Backgrounder, Syrian Kurds and the Democratic Union Party (PYD)", s. 5-7.

⁴⁴ Eric Hobsbawm ve Terence Ranger (der.), *The Invention of Tradition*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000.

⁴⁵ Hamit Bozarslan, "The Kurds and Middle Eastern "state of violence" 1980s and 2010s" *Kurdish Studies*, No 2, 2014, s. 4-13.

savaşın milliyetçiliklerin yükselmesine sunduğu verimli zemin sayesinde, PYD-YPG modern milliyetçi pratiklere başvurusunu artırmıştır. Bu anlamda PYD-YPG'nin doğrudan bağlı olduğu PKK'nın kurucu lideri 'güneşleşen' Abdullah Öcalan'a biat, kutsallaştırılan ve idealize edilen 'toprak' ana öğelerdir.⁴⁶ Bununla birlikte, modern milliyetçilik yaklaşımına göre kimlik ortak acılara ve travmalara dayalı anlatılarla üretilir. Seçilmiş travmalar; Sykes-Picot'un getirdiği bölünmüşlük ve parçalanmışlık, Fransız manda yönetimiyle başlayan, Baas'la ivme kazanan siyasal, toplumsal, ekonomik hayattan dışlanma ve 1962'deki Nüfus Sayımı krizi sonrası 'kimliksizleştirme'nin somutlaşması, 2004'teki Kamışlı Ayaklanması'nın Rejim'in sert müdahalesiyle bastırılması, Ayaklanma sırasında Araplarla Kürtler arasında bugün de referans verilen çatışmaların yaşanması ve kayıpların verilmesi, Kürt kimliğinin inşasında başvurulan temel tarihsel anlatılardır.

PYD-YPG'nin belirtildiği üzere yönettiği kantonlarda homojen bir grup üzerinde hakimiyet kuramaması, örgütü, varlığını perçinlemesi adına toplumsal tabanda Kürt kimliğini derinleştirmeye yöneltmiştir. Bu anlamda da örgütün, tıpkı devletlerin ulus inşa pratiklerinde başvurdukları gibi tarihsel anlatılara, kuruluş mitosu; Kawa ve Newroz'a, seçilmiş travmalara yöneldiği görülmektedir. Seçilmiş travmalar gibi, seçilmiş ihtişamlar⁴⁷ da ulus inşa pratiklerinde referans verilen temel unsurdur. Bu anlamda Suriye'deki Kürt halkının diğer Kürtlerle birlikte yaşadıkları, özerk yönetim hakkına sahip oldukları Osmanlı Devleti'ne bağlı Kürdistan tahayyülleri ve anlatıları, seçilmiş ihtişam dönemine karşılık gelmektedir.⁴⁸ O dönemdeki birlik ve entegrasyon, cari dönemde söylem üzerinden yeniden kurgulanmakta, idealleştirilmektedir. Kürt tarihinin, hürriyet ve istiklallerinin sembolü olan ve düşmanlarını titretmiş Kürt savaşçıların mezar taşları ile övünmesi; hayali cemaati⁴⁹ inşa etmede 'boş mezarların' kimlik kuruculuğuna işaret etmektedir. PYD-YPG, modern milliyetçiliğin kimlik inşasında araçsallaştırdığı banal milliyetçilik⁵⁰ öğelerine; Kuzey Suriye'nin 'Rojavalaşmasına', Rojava uğrunda ölümün kutsanmasına, bayrak üzerine yemin törenlerine, toplumu üreten; kadın ve çocuk imgesine başvurmaktadır. Bu anlamda özellikle, PYD'nin silahlı kadın birliği olan; YPJ (Kadın Koruma Birlikleri)'nin misyonu kritiktir.⁵¹ YPJ'nin terörist kadın savaşçıları, hem kültürel değerlerin bir taşıyıcı, nesilden nesile aktarıcısı hem de 'toprağı uğruna canını feda eden' vatanperver kadın imgesinin temsilidir.

YPG ve YPJ'nin 'çocuk savaşçıları', kimliğin toplumun en küçük neferleri üzerinden, eğitimle 'her gün yeniden yapılan bir plebisitle' inşa edildiğinin bir başka göstergesidir.⁵² Suriye'de İnsan Hakları İzleme Örgütü (Human Rights Watch) YPG'nin çocukları savaştırdığını belirten bir rapor yayımlamıştır.⁵³ Raporda, 12 yaşındaki çocukların da silahlı güçlere dahil edildiği belirtilmiştir. Çatışmalar sonrasında düzenlenen cenaze törenlerinde çocuk yaşta askerlerin de bulunması iddiaları teyit etmektedir. Çocuk savaşçıların kullanılmasında

⁴⁶ Hamit Bozarslan, "Kürd Milliyetçiliği ve Kürd Hareketi (1898-2000)", *Modern Türkiye'de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s. 63.

⁴⁷ Vamık D. Volkan, *Killing in the Name of Identity*, Charlottesville, Pitchstone Publishing, 2006, s. 173- 189.

⁴⁸ Bozarslan, "Kürd Milliyetçiliği ve Kürd Hareketi (1898-2000)", s. 841-870.

⁴⁹ Benedict Anderson, "*Hayali Cemaatler*", çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayıncılık, 2015.

⁵⁰ Michael Bilig, *Banal Nationalism*, Londra, SAGE Publications, 1995, s. 1-37.

⁵¹ Acun ve Keskin, "PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG", s. 19-24.

⁵² Ernest Renan, "What is a Nation?", Homi K. Bhabha (der.), *Nation and Narration*, New York, Routledge, 1990, s. 8-22.

⁵³ <https://www.hrw.org/news/2015/07/10/syria-kurdish-forces-violating-child-soldier-ban->, "Syria: Kurdish Forces Violating Child Soldier Ban".

vakalardan biri Ocak 2014'te ortaya çıkmıştır. IŞİD ile girilen çatışmalar sonucu öldürülen YPG'lilerin toplu defninde 15 yaşındaki Dalil Riyad Qasim Khalil'in de bulunması, çocuk savaşçıların çatışmalarda da kullanıldığını ve 'zorunlu askerlik' yasası kapsamına dahil edildiğini göstermiştir.⁵⁴ Çocukların silahlı olarak katılmalarıyla birlikte ailelerin hem ideolojik endoktrinasyonla ikna edilmeye çalışıldığı, ikna edilemeyenlerin de çocuklarının zorla alıkonduğu görülmektedir. Savaşırılmak üzere çocuklarına zorla el konulan aileler ise sıklıkla eylem yapmaktadır. Çocuklarını geri alabilmek adına asayiş binaları önünde kendini yakanlar dahi olmuştur.⁵⁵

PYD-YPG'nin başvurduğu kurucu şiddeti, söylemi, ideolojisi, eylemleri ve yöntemi Modern Milliyetçi yaklaşımın ana savlarına dayanmaktadır. Silahlı çatışmalar insanların kim olduklarına dair algısı üzerinde önemli bir etki yaratmaktadır. Etno-sembolistlerin uyuyan kimliklerin uyandırılması; 'prensın öpücüğü' alegorisi aksine, Modern Milliyetçilik Teorisinin 'yaratılan kimlikler, inşa edilen aidiyetler, toplumsal bağlar' savlarına atıfla; şiddet yoluyla Kuzey Suriye'de tarihsel, toplumsal, demografik gerçeklerle örtüşmeyecek biçimde, iç savaştan günümüze uzanacak biçimde Kürt etnik kimliği PYD-YPG'nin örgütsel pratikleriyle inşa edilmektedir.

PYD-YPG'nin toplumsal tabanda yarattığı bu tabloyu destekleyen bir diğer husus da örgütün aldığı iç ve dış stratejik destektir. İç savaşın başlamasını müteakip, Rejim'in bölgeden askeri mühimmat ve teçhizatı bırakarak kontrollü biçimde geri çekilmesi, PYD-YPG ve Rejim arasındaki ticari ilişkiler, Kuzey Suriye'de oluşan tablonun üstü kapalı bir uzlaşma ürünü olduğunu göstermektedir.⁵⁶ İçte Esad yönetiminden aldığı desteğe ek olarak, dışta da Kuzey Suriye'de bir Kürt kuşağının oluşmasına hem ABD'nin hem de Rusya'nın destek verdiği görülmektedir. Bu anlamda ABD'nin, PKK'nın Suriye Örgütlenmesi olan PYD-YPG'yi terörist olarak nitelememesi ve IŞİD'le mücadelede PYD-YPG'ye önem atfetmesi, PYD-YPG'nin sekülerliğini, cinsiyet eşitliğine ve radikal demokrasiye dayalı öz yönetim modelini olumlama bu durumun temel göstergeleridir.⁵⁷ Rusya'nın da en temelde Esad rejiminin bekasını savunmakla birlikte, Suriye'nin kuzeyinde olası bir Kürt federasyonunun, Rusya'nın Suriye'deki çıkarlarıyla çelişmediğini belirtmesi, Kuzey Suriye'deki Kürt kimliğinin inşasında PYD-YPG'nin elini güçlendiren temel unsur olmuştur. Azınlık milliyetçiliklerinin uluslararası aktörlerce desteklenmesinin, ulus inşa pratiklerinde de önemli bir yer teşkil ettiği gibi, PYD-YPG örneğinde de uluslararası kamuoyundan sağlanan destek, örgütün toplumsal taban yaratmak adına izlediği kimlik siyasetine ivme kazandırmıştır.

Sonuç

Ortadoğu'da Kürt kimliği ve Kürt milliyetçiliği farklı koşullarda farklı şekillerde dile getirilmiş, bu yüzden kimlikle ilişkilendirilen talepler de buna göre değişmiştir. Kürtlerin, parçalanmışlıkları, bölünmüşlükleri ve içinde buldukları her dört ülkede de azınlık olmaları

⁵⁴ "Forcible Recruitments and the Deployment of Child Soldiers by the Democratic Union Party in Syria", *KurdWatch*, Mayıs 2015.

⁵⁵ "Kobani'de Protesto: Kendini ateşe verdi!", *Rudaw*, <http://rudaw.net/turkish/kurdistan/2610201513>.

⁵⁶ Acun ve Keskin, "PKK'nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG", s. 36.

⁵⁷ Patrick Clawson (der.), "Syrian Kurds As A U.S. Ally: Cooperation & Complications", *The Washington Institute for Near East Policy*, Kasım 2016.

sebebiyle başvurdukları ortak sosyoloji söylemi, Suriye'deki Kürtler arasında da etkindir. Etno-sembolik öğelere (vatan; harita, bayrak milli marş, tarih söylemi, mitler, anlatılar...) referans Suriye'deki Kürt kimliğinin modern milliyetçilik yaklaşımı çerçevesinde inşa edildiğinin temel göstergeleridir. PYD-YPG'nin ortak bir harita vurgusu, kurucu efsane Kawa mitosunu, milli gün Newroz kutlamaları, milli marşı (Ey Reqib), Afrin'deki Kürt Dağı üzerinden bin yıllık Kürt tarihi anlatısı Kürt kimliğinin temel referanslarıdır.

Bununla birlikte örgütün ideolojisini 'ezilen halkların ortak mücadelesi', cinsiyet eşitliğine dayalı öz yönetim uygulaması ve radikal demokrasi prensibi üzerinden temellendirmesi ise paradoks oluşturmaktadır. Kürt kimliğini inşa eden PYD, kimliği en temelde, Kürt halkı ve 'periferide' yer alan diğer etnik unsurlarla sentezlemeyi hedeflemektedir. Bu anlamda PYD, Kuzey Suriye'de, 'merkez'in; Esad Rejimi'nin, iktidardan pay dağıtmada dışarda tuttuğu tüm grupları, Hıristiyanları, Sunni Arapları ve Türkmenleri dahi temsil ettiğini ileri sürmüştür. Bu söylemler, örgütün bölgedeki kurucu şiddetinin ve bu şiddetin de uluslararası aktörlerce desteklenmesinin 'makyajlanarak' meşrulaştırılmasıdır. Özellikle PYD-YPG'nin bunun yalnızca Kürt etnisitesine dayalı bir silahlı mücadele olmadığı söylemi en temelde, Kuzey Suriye kırsalında yaşayan Sunni Arapların tehcir edilmesi ve PYD-YPG'ye rakip diğer Kürt siyasal hareketlerini destekleyen Kürtlere karşı yürütülen silahlı mücadeleyle⁵⁸ yanlışlanmaktadır. İlâveten, PYD-YPG'nin cinsiyet eşitliği söylemi kadın figürünün 'salt kadın olması' itibariyle özcü biçimde, demokrasi imgesi olarak sunulmasına karşılık gelmektedir. PYD-YPG'nin kadın savaşçıları cinsiyetler arası eşitliğin temsilinden ziyade, eril şiddetin hem söylemde hem de pratikte hüküm sürmesine hizmet etmektedir. Örgütün özgürlükçü radikal demokrasi iddiaları da, Suriye'deki alternatif Kürt siyasal hareketi liderlerine şüpheli suikastların düzenlenmesi,⁵⁹ Kuzey Suriye'deki kantonlarda muhtelif devlet binalarındaki KDP bayraklarının indirilmesi ve hegemonik biçimde diğer tüm siyasal aktörlerin sistemden şiddet yoluyla kazanması ile çürümüştür.

PYD-YPG'nin kimlik inşa etmede yöntemi, şiddete karşı şiddet üretme ve Kürt etno-sembolik öğeler yaratmadır. Şiddeti fetişleştirerek kurtuluşun tek kaynağı, amacı olarak görmektedir. PKK'yla olan organik bağ da göz önünde bulundurulduğunda, PKK'nın 'köle' olarak tanımladığı Kürt milletini zorla 'kölelikten' kurtarma hedefi güttüğü gibi, PYD-YPG de aynı vizyonla, zor ve şiddetle, toplumsal tabandan gelmeyen bir talebe rağmen, Kürt kimliği mücadelesi yürütmektedir.⁶⁰

Kürt kimliği yaratma ve bölgeyi Kürtleştirmede, 'toprağı vatanlaştıran'; Rojava'laştıran, şehitlik mertebesinin kutsanması, ordu-milletleştirme; askeri irade ve disipline sahip bir halk vurgusu kritiktir. İç savaş öncesindeki, Kürt silahlı mücadelesinin ve somut direnişinin başlamadığı dönemin olumsuzlanması, yozlukla, esaretle ve çöküşle damgalanması ve iç savaşın sunduğu ortamdaki PYD-YPG'nin stratejik toprak kazanımlarının 'Altın Çağ'a işaret ettiği argümanı, örgütün kimlik inşa pratiğinin modern milliyetçilik yaklaşımı zemininden yansımalarıdır. Ayrıca, putlaştırılan lider figürü ve şehitlik mertebesinin kutsallaştırılması, toplumsal hafızada da ortak acılar ve ortak tarihsel zaferlerin 'yeniden' kurgulanması, tıpkı devletin ulus inşa pratiğinde karşımıza çıktığı gibi, PYD-YPG'nin Kuzey Suriye'de izlediği kimlik siyasetinde vücut bulmaktadır.

⁵⁸ Acun ve Keskin, a.g.e., s. 9.

⁶⁰ Bozarslan, "Kürd Milliyetçiliği ve Kürd Hareketi (1898-2000)", s. 864.

PYD-YPG, Kuzey Suriye’de Kürt halkının doğurduğu organik bir yapıdan ziyade, bölgede etkinlik gösteren PKK’nın Suriye uzantısı olması sebebiyle sunidir. Bölgede tarihsel, coğrafi, toplumsal gerçeklerle doğrudan uyuşmayacak biçimde Kürt etnik kimliği inşa etmeye yönelmiştir. Örgütün toplumsal taban ve Kürt milleti yaratma siyaseti de iç savaştan ‘pay alma’; Suriye’deki ulus-devlet krizini federasyona dönüştürme isteğine dayanmaktadır. Bu anlamda Kürt kimliği, kurucu şiddet, söylem, kurucu öteki yaratımı, geleneğin icadı ve etno-sembolik öğelerle inşa edilmektedir.

Nihai olarak, PYD-YPG’nin ‘makyajlı’ kimlik söylemlerine meşruiyet kazandıran bir diğer unsur uluslararası aktörlerin tutumu olmuştur. ABD’nin ve Rusya’nın köktendinci terörle mücadelede kara gücü olarak kullandıkları PYD-YPG terörünü, seküler olması sebebiyle mazur görmeleri, örgütün radikal demokrasi, cinsiyet eşitliğine dayalı öz yönetim argümanlarını parlatmaları; fakat insan haklarına ve insan onuruna aykırı pratiklerine göz yummaları, Kuzey Suriye’de PYD-YPG’nin demografik, tarihsel, toplumsal gerçeklere aykırı biçimde kimlik inşa siyaseti izlemesinde oldukça önemli, kolaylaştırıcı rol oynamıştır.

Kaynakça

- “Forcible Recruitments and the Deployment of Child Soldiers by the Democratic Union Party in Syria”, *KurdWatch*, Mayıs 2015.
- “Law on Compulsory Military Service”, *KurdWatch*, Mayıs 2015.
- “PYD Has Authority Only on Regions ‘Given by the al-Assad Regime’: Iraqi Kurdish Leader Barzani”, *Hürriyet Daily News*, 14 Kasım 2013.
- Acun, Can ve Bünyamin Keskin, *PKK’nın Suriye Örgütlenmesi: PYD-YPG*, SETA Rapor, Şubat 2016.
- Allsopp, Harriett, *The Kurds of Syria: Political Parties and Identity in the Middle East*, Londra, I.B.Tauris, Mart 2014.
- Anderson, Benedict, *Hayali Cemaatler*, çev. İskender Savaşır, İstanbul, Metis Yayıncılık, 2015.
- Barfi, Barak, *Ascent of the PYD and the SDF, Research Notes*, The Washington Institute for Near East Policy, No 32, Nisan 2016.
- Bilig, Michael, *Banal Nationalism*, Londra, SAGE Publications, 1995.
- Bloom, William, *Personal Identity, National Identity and International Relations*, Cambridge, Cambridge University Press, 1990.
- Bozarslan, Hamit, "Kürd Milliyetçiliği ve Kürd Hareketi (1898-2000)", *Modern Türkiye’de Siyasi Düşünce: Milliyetçilik*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2002, s. 841-870.
- Bozarslan, Hamit, "The Kurds and Middle Eastern “state of violence” 1980s and 2010s”, *Kurdish Studies*, 2014.
- Caves, John, "Syrian Kurds and The Democratic Union Party (PYD)", *Backgrounder*, 2012, s. 1- 15.
- Charountaki, Marianna. "Kurdish policies in Syria under the Arab Uprisings: A revisiting of IR in the new Middle Eastern order", *Third World Quarterly*, Cilt 36, No 5, Mart 2015, s. 337-356.

- Clausewitz, Carl Von. *Savaş Üzerine*, çev. Selma Koçak, İstanbul, Doruk Yayınları, 2015.
- Clawson, Patrick (der.), *Syrian Kurds As A U.S. Ally: Cooperation & Complications*, The Washington Institute for Near East Policy, Kasım 2016.
- Çağlar, Mehmet Turan, "A Constructivist International Relations Approach to Turkey-Syria Relations during 1998-2011", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2013.
- Eriksen, Thomas Hylland, *Etnisite ve Milliyetçilik*, çev. Ekin Uşaklı, İstanbul, Avesta Yayınları, 2004.
- Erkmen, Serhat, *Suriye'de Kürt Hareketleri*, ORSAM Yayınları, Ağustos 2012.
- Ertuğrul, Ebubekir, "Suriye Kürtleri ve Demokratik Birlik Partisi (PYD)", Yüksek Lisans Tezi, Ufuk Üniversitesi, 2014.
- Ferris, Jared ve Andrew Self, *Dead Men Tell No Lies: Using Martyr Data to Expose the PKK's Regional Shell Game*, The George Washington University, Mayıs 2015.
- Fleming, Colin M., "New or Old Wars, Debating a Clausewitzian Future", *Strategic Studies*, Cilt 32, No 2, 2009, s 213-241.
- Gellner, Ernest, *Nations and Nationalism*, Ithaca, Cornell University Press, 1983.
- Hall, Rodney Bruce, *National Collective Identity: Social Constructs and International Systems*, Columbia, Columbia University Press, 1999.
- Hawar, <http://tr.hawarnews.com/12-mart-sehitleri-stadyumu-acildi/>.
- Hobsbawn, Eric ve Terence Rangeri, (der.), *The Invention of Tradition*, Cambridge, Cambridge University Press, 2000.
- Human Rights Watch, <https://www.hrw.org/news/2015/07/10/syria-kurdish-forces-violating-child-soldier-ban-0>.
- Kürkçüoğlu, Ömer ve Melek Fırat, "Orta Doğu'yla İlişkiler", *Türk Dış Politikası Cilt I 1919-1980*, Baskın Oran (der.), İstanbul, İletişim, 2011.
- Menkhaus, Ken, "Quasi-states, nation-building, and terrorist safe havens", *Journal of Conflict Studies*, Cilt 23, No 2, 2006.
- Orhan, Oytun, "The Impact of Identity on Syria's Regional Policy between 1946-2000", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, 2010.
- Özcan, Nihat Ali, *PKK (Kürdistan İşçi Partisi) Tarihi, İdeolojisi ve Yöntemi*, ASAM Yayınları, 1999.
- Renan, Ernest, "What is a Nation?," Homi K. Bhabha (der.), *Nation and Narration*, New York, Routledge, 1990.
- Rudaw, <http://rudaw.net/turkish/kurdistan/2610201513>,
- Schmitt, Carl, *Siyasal Kavramı*, çev. Ece Göztepe, İstanbul, Metis Yayınları, 2012.
- Smith, Anthony D., *Ethno-Symbolism and Nationalism, A Cultural Approach*, New York, Routledge, 2009.
- Stokes Martin, Colm Campbell, ve Kirsten E. Schulze, *Ortadoğu'da Milliyetçilik, Azınlıklar ve Diasporalar*, İstanbul, Sarmal Yayınevi, 1999.

şencanlar, Mustafa, "Türk Dış Politikası'nda Milliyetçilik ve Müdahalecilik Tartışmaları: Kuzey Irak ve Rojava Örnekleri", Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, 2015.

Tejel, Jordi. *Syria's Kurds: History, Politics, and Society*, çev. Emily Welle ve Jane Welle, New York, Routledge, 2009.

Tilly, Charles. "War making and state making as organized crime", *Violence: A reader*, 1985.

Tokmajyan, Armenak, "Syria's Identity Crisis: Group Solidarity vs. Nation Building", www.fragilestates.org.

Volkan D., Vamik, *Killing in the Name of Identity*, Charlottesville, Pitchstone Publishing, 2006.

Washington Institute for Near East Policy, <http://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/syrias-kurds-are-contemplating-an-aleppo-alliance-with-assad-and-russia#.VhZJg9iVCBM.twitter>.

Weber, Max, et. al., *Max Weber: Essays in Sociology*, Oxford, Oxford University Press, 1946.

Wendt, Alexander, "Constructing International Politics", *International Security*, Cilt 20, No 1, 1995.